

**ITSEARVIOINTI
TANSSINOPETUKSESSA**
Itsearviointikokeilu lukioikäisille
tanssinopiskelijoille

Emilia Pirhonen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Kevät 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

10.10.2006

Tekijä(t) PIRHONEN, Emilia	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö 5 op	
	Sivumäärä 30	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ITSEARVIOINTI TANSSINOPETUKSESSA. Itsearviointikokeilu lukioikäisille tanssinopiskelijoille.		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja Tuija Rautio		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Pedagogisen opinnäytetyön tavoitteena oli kokeilun avulla selvittää, miten itsearviointia kannattaisi tanssioppilaille teettää ja miten heitä tulisi siinä ohjata. Tarkoituksena oli myös, että oppilaat oppisivat arvioimaan itseään rehellisesti ja realistisesti. Kokeilu kohdistui Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion kolmannen vuosikurssin tanssinopiskelijoihin. Lyhyen jazztanssikurssin aikana he tekivät erilaisia kirjallisia itsearviointitehtäviä. Työssä kerrotaan arvioinnista ja itsearvioinnista sekä itsearviointikokeilun toteuttamisesta. Siinä tarkastellaan myös lukion opetussuunnitelmaa ja pohditaan kokemuksia itsearvioinnista tanssiopinnoissa. Kokeilun aikana oppilaat kehittivät itsearvioinnissa ja kokeilun avulla saatiin paljon hyödyllistä tietoa siitä, miten itsearviointeja kannattaa oppilaille teettää, jotta niistä olisi heille itselleen mahdollisimman paljon hyötyä.		
Avainsanat (asiasanat) Arviointi, itsearviointi, tanssinopetus, itsearvioinnin ohjaaminen		
Muut tiedot		

Author(s) PIRHONEN, Emilia	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 30	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title SELF-EVALUATION IN DANCE STUDIES. Self-evaluation experimentation with high school dance students.		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Tuija Rautio		
Assigned by		
Abstract <p>With help of inquiry the goal in pedagogical thesis was to settle how to guide dance students in self-evaluation and how it should be done in dance lessons. Intention was also that students would learn to evaluate themselves realistic and honestly.</p> <p>Experimentation was made in Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukio (which is a high school for music and dance). Students had their last year in high school and they had jazz dance course. During that brief course students did different kinds of self-evaluation exercises. This thesis tells about evaluation, self-evaluation and how experimentation was done. It tells also what high school's curriculum says about self-evaluation and how it should be used with students.</p> <p>During the experimentation students improved in self-evaluation skills and their answers gave useful information how self-evaluation could be done or guided.</p>		
Keywords evaluation, self-evaluation, dance teaching, guiding in self-evaluation		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	MITÄ ARVIOINTI ON?	3
	2.1 Arvioinnin tehtävät	7
	2.2 Arvioinnin menetelmät	8
3	ITSEARVIOINTI.....	12
4	JAZZTANSSIKURSSIN ITSEARVIOINTIKOKEILU	15
	4.1 Miksi itsearviointi?	16
	4.2 Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, koulun arvot ja arviointi	18
	4.3 Mitä ja miten itsearviointikokeilussa arvioitiin?	21
5	POHDINTAA – MITÄ OPITTIIN?	26
	LÄHTEET:	29
	LIITTEET.....	30

1 JOHDANTO

Itsensä arvioiminen vaatii tietynlaisia taitoja. Täytyy osata ja uskaltaa katsoa itseään peiliin ja antaa itselleen sekä kehuja että kritiikkiä omista taidoistaan. Ei ole helppoa arvioida realistisesti omia tietoja ja taitoja, varsinkaan ilman ohjausta. Kaikki opettajat varmasti tietävät, että itsearviointi auttaa oppilasta tiedostamaan osaamistaan sekä kehittymistään, ja että se on melkeinpä välttämätöntä oppimisen ja kehittymisen kannalta. Miksi itsearviointia näistä tiedoista huolimatta käytetään niin vähän oppilasarvioinnin välineenä? Tulevana tanssinopettajana haluaisin myös tietää, miten itsearvioinnin tekemistä tulisi ohjata ja mikä olisi tanssitunneilla paras, eli oppilaita motivoivin ja heille kaikkein hyödyllisin keino teettää itsearviointeja. Tavoitteenani oli oppia jotain siitä, miten oppilaita opetetaan itsearvioinnin tekemiseen ja miten sitä olisi hyvä ohjata.

Oma kokemukseni itsearviointien tekemisestä rajoittuu oikeastaan vain ammattiopintoihin. Itsearviointia ei ole tehty niinkään yksittäisistä tunneista, vaan pidemmistä jaksoista ja kokonaisuuksista. On arvioitu omaa kehittymistä, tunneilla oloa ja siihen liittyviä erilaisia asioita. Koen myös saaneeni tanssinopettajaopintojeni aikana ohjausta itsearviointien tekemiseen aina silloin, kun niitä on tehty. Olisi ollut hyvä, jos itseään olisi päässyt arvioimaan vieläkin enemmän ja useammin. Moni varmasti arvioi itseään jatkuvasti, mutta arviointi ei välttämättä ole aina ihan realistista. Olisi hyvä välillä pysähtyä kunnon miettimään omaa tekemistä ja kehittymistä, että mitä oikeasti on tapahtunut, missä tällä hetkellä mennään ja mitä tavoitteita asetan itselleni seuraavaksi. Juuri omien, selkeiden tavoitteiden asettaminen jää helposti varjoon ja siten onkin vaikeampi lähteä arvioimaan.

Harrastustunneilla ei itsearviointia ole juurikaan käytetty, ainakaan omalla kohdallani. Tanssipäiväkirjaa on tullut pidettyä ennen ammattiopintojakin, mutta siinä ei niinkään tullut pohdittua kehittymistä, vaan enemmänkin vain sitä hetkeä ja senhetkisiä tunnelmia, missä asioissa oli tunnilla onnistunut tai mitkä asiat kaipaivat vielä harjoittelusta. Mielestäni päiväkirjan kirjoittaminen on kuitenkin hyvä tapa aloittaa ja harjoitella

itsearviointia. Opettajan olisi hyvä jollain tavalla ohjeistaa päiväkirjan kirjoittamista ja antaa esimerkiksi aika-ajoin kysymyksiä, joihin oppilaat vastaavat. Opettajan olisi hyvä saada lukea ainakin joiltain osin oppilaiden kirjoituksia, jotta hän voisi kommentoida niitä ja samalla opettaja itsekin saisi tiedon siitä, miten oppilas kokee kehittyvänsä ja mitä hän omasta mielestään tarvitsee kehittyäkseen.

Kokeiluni kohdistui Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion kolmannen vuosikurssin tanssinopiskelijoihin. Pidin heille päättöharjoittelussani jazztanssikurssin, jonka aikana teetin itsearviointeja. Halusin saada tietoa siitä, miten oppilaat tekevät itsearviointia, millaiset tehtävät he kokevat mielekkäiksi tai helpoimmiksi ja vaikuttaako itsearviointien tekeminen jotenkin heidän tekemiseensä tanssitunneilla. Halusin myös nähdä, miten oppilaat kehittyvät itsearviointien tekemisessä kurssin aikana. Tietojeni mukaan oppilaat olivat kirjoittaneet itsearvioinnin aikaisemmin yhdestä tanssikurssista sekä pitäneet päiväkirjaa soolokoreografioiden tekoprosessin aikana, johon liittyen he olivat myös arvioineet tarkemmin omaa suoriutumistaan ja kehittymistään sooloprosessin aikana. Oppilailla oli siis jonkin verran aiempaa kokemusta itsearviointien tekemisestä.

Tässä työssäni selvitän ensiksikin mitä arviointi yleisesti on ja sitten tarkemmin mitä itsearvioinnilla tarkoitetaan, miten sitä voidaan toteuttaa ja mihin sillä pyritään. Sitten kerron käytännön kokeilustani, miten sen käytännössä toteutin, millaisia havaintoja tein ja miten oppilaat itse kokivat itsearviointien tekemisen pitämälläni kurssilla.

2 MITÄ ARVIOINTI ON?

Arvioinnilla tarkoitetaan toimintaa, joka vertaa toteutunutta toimintaa asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi kohdistuu kaikkeen, mitä opetukseen ja oppimisprosessiin liittyy, eli suunnitteluun, prosessiin sekä lopputulokseen. Jotta voimme arvioida, tarvitsemme kriteerit, joiden pohjalta arviointi tehdään. Arviointi voi kohdistua yksittäiseen oppilaaseen, opettajaan tai isompaan joukkoon.¹

Arviointi on läsnä jokaisen ihmisen jokapäiväisessä elämässä. Se on meille luonnollista ja sitä tapahtuu paljon huomaamattamme. Koulussa ja kasvatuksessa yleensä arvioinnin merkitys korostuu. Arviointia tarvitaan jokaisessa oppimisen ja opettamisen vaiheessa. Oppimisen ja opettamisen tukeminen sekä edistäminen ovat arvioinnin tärkeimmät tehtävät. Arviointi määrittää asioiden arvon. Kun tiedetään missä mennään (arviointi on tehty), on opettamista ja opetustapaa helpompi kehittää. Myös arviointia itseäänkin tulisi arvioida (meta-arviointi) ja arvioinnin pitäisi aina olla suunnitelmallista.²

Oppimista arvioidaan, jotta oppilas pystyisi kehittymään tiedollisesti ja taidollisesti, sekä oppisi itse tunnistamaan oman kehityksensä. Arvioinnilla pyritään edistämään oppilaan kehitystä ja kasvua, sillä voidaan myös suunnata oppilasta johonkin haluttuun suuntaan. Arviointia on tehtävä, jotta asetetut tavoitteet saavutettaisiin. ”Arviointi sisältää vertailua asetettujen tavoitteiden ja saatujen tulosten välillä.”³

Tärkeää arvioinnissa on se, että palaute on todenmukaista ja kulloiseenkin tilanteeseen sopivaa. Arvioijan on mietittävä milloin palautetta antaa ja miten. Erityisesti lasten ja nuorten kanssa palautteen antamisessa on oltava tarkkana. Arvioinnin tehtävänä on aina jollain tavalla auttaa oppilasta, ei lannistaa tai loukata. On siis eri asia arvioidaanko lapsia vai aikuisia ja arvioidaanko heitä koulussa, harrastuksen parissa vai jossain muualla. Arviointi on myös erilaista riippuen siitä, missä vaiheessa koulutusta tai kasvatusta ar-

---

¹ Soininen 1991, 2-7.

² Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 9-10.

³ Itä-Suomen virtuaaliyliopisto (ISVY) 8.10.2007 [www-aineisto]

viointia tehdään ja millaisia arviointimenetelmiä käytetään⁴. Mielestäni tärkein kaikista on se, miksi arvioidaan. Mihin tarvitsemme sitä tietoa, jota arvioinnista saamme?

Motivaatio on yksi tärkeimmistä asioista oppimisessa ja arvioinnissakin. Arviointia tulisikin aina miettiä motivoinnin kannalta. Miten arviointi vaikuttaa motivaatioon? Oikeanlainen arviointi lisää oppilaan motivaatiota, erityisesti sisäinen motivaatio saattaa kasvaa oikeanlaisen palautteen johdosta. Ulkoiset palkkiot yleensä heikentävät sisäistä motivaatiota, koska silloin oppilas tekee töitä vain palkkioiden saavuttamiseksi. Oikeanlainen palaute kannustaa oppilaita omatoimisuuteen. Tehtävien tulee olla oppilaille mielekkäitä ja sopivan haasteellisia. Liian helpot tai vaikeat tehtävät lannistavat oppilasta, eikä hän välttämättä jaksakaan edes yrittää. Tehtävien aiheet tulee olla oppilaita kiinnostavia tai heidät on jollain tavalla saatava kiinnostumaan niistä. Oppilas tarvitsee onnistumisen ja kehittymisen tunteita säilyttääkseen motivaationsa⁵.

Opettajan tehtävä ei ole vain opettaa, vaan kannustaa, tukea ja ohjata oppilaita kunkin tarvitsemalla tavalla. Opettajan on huomioitava oppijoiden erilaisuus ja tarpeen mukaan eriytettävä opetusta. Jokainen oppilas on hyväksyttävä sellaisenaan kuin hän on. Lannistava ja moittiva arviointi lannistaa myös oppilaan ja hänen on haettava hyväksyntä ja huomio jollain muulla, ehkä ryhmälle epämieluisalla tavalla⁶. Arvioinnin tulee osoittaa oppilaille, että hänet hyväksytään ja hänelle on annettava onnistumisen kokemuksia. Oppilaille on kuitenkin oltava rehellinen ja hänen kanssaan on keskusteltava oppimisesta ja kehitymisestä. Arvioinnin ja palautteen avulla oppilas oppii tietämään omat heikkoutensa ja ymmärtää, kun ne hänelle oikealla tavalla selitetään. Opettajan on myös osattava perustella arviointinsa oppilaille ja selitettävä miksi arviointia tehdään.

Opettajan on osattava olla tarpeeksi lähellä oppilasta, mutta pidettävä kuitenkin henkilökohtaiset asiat erossa opettamisesta. ”pärstäkerroin” ei saisi vaikuttaa. Opettajan on mentävä oppilaan tasolle ja puhuttava heidän ymmärtämää kieltä. Luotettavan oppimisilmapiirin luominen on myös yksi opettajan tärkeimpiä tehtäviä ja erittäin tärkeä asia myös arvioinnin kannalta. Oppilaiden tulee luottaa opettajaan ja päinvastoin. Tällaisessa

---

⁴ Soininen 1991, 2.

⁵ Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 18–20.

⁶ Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 21.

luotettavassa ilmapiirissä arviointi on rehellistä ja kannustavaa, se lisää oppilaiden motivaatiota ja parantaa yhteishenkeä.⁷

Usein opettaessa tuntuu, että tulee annettua liian vähän palautetta. Varsinkin henkilökohtainen palaute jää melko vähäiseksi. Yleensä arviointi kohdistuu koko ryhmään ja palaute on muutenkin yleistä. Palautteen antamiseen käytetty aika on usein hirvittävän pieni. Monesti vain kommentoidaan suoritusta yhdellä tai kahdella sanalla, eikä oppilaan itsensä anneta kommentoida palautetta mitenkään. Liian usein tanssitunneilla arvioinnin tekee vain opettaja. Oppilaat ovat jo tottuneet siihen ja odottavatkin, että opettaja antaa palautteen ja vain hänen antama palaute on arvokasta. Opettajan antamat palautteet usein muistetaan vielä pitkänkin ajan päästä.

Oppilaiden ohjaaminen itsearviointiin on tärkeää. Oppilaita pitäisi enemmän kannustaa arvioimaan itseään ja omaa tekemistä, olemista ryhmässä. Myös toisille palautteen antaminen on tärkeä ja hyvä taito. Vertaisarviointia käytetäänkin jonkun verran ainakin edistyneempien oppilaiden kanssa, mutta miksei sitä voisi käyttää myös lapsilla, ainakin jossain muodossa. Se, että yksinomaan opettaja arvioi, voi johtua siitä, että yleensä opettaja on laatinut tavoitteet. Oppilaat eivät usein kovinkaan tarkkaan tiedä mihin opettaja opetuksellaan pyrkii. Itsearviointikin olisi helpompaa, jos tavoitteet olisivat yhdessä oppilaiden kanssa laadittuja tai niistä olisi ainakin yhdessä keskusteltu.

Tanssinopetuksessa pyritään arvioimaan oppilaan kehitystä, eli prosessia. Monesti tanssitunnilla annettavat palautteet ovat kuitenkin arviointia lopputuloksesta, esimerkiksi jostakin liikkeestä (miten oppilas on onnistunut liikkeen tekemisessä). Eniten tanssissa arvioidaan tanssitaitoa. Ei välttämättä aina tanssitekniikkaa, vaan myös kaikkea muuta siihen liittyvää, kuten ilmaisua, eläytymistä, heittäytymistä ja luontevuutta. Arvioitavia asioita tanssissa on paljon muitakin, kuten sosiaaliset taidot, rytmitaju, luovuus ja niin edelleen.

Itse opettajana huomaan kiinnostäväni eniten huomiota teknisiin asioihin. Annan eniten palautetta siitä, miten liike tehdään. Nykyään yhä enemmän yritän kannustaa oppilaitani myös eläytymiseen ja heittäytymiseen, välillä jopa teknisten asioiden kustannuksella.

---

⁷ Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 16.

Edistyneempien oppilaiden kanssa on helpompi keskittyä muihin kuin teknisiin asioihin. Heitä ei tarvitse enää muistuttaa oikeista linjauksista tai liikeradoista. Pienten kanssa asia on usein päinvastoin.

Ihmisten kaikki toiminta pohjautuu arvoihin. Arvot liittyvät myös arviointiin. Arvioidaan sitä, mitä pidetään tärkeänä ja arvokkaana. Myös kasvatus kokonaisuudessaan, sekä opettajien että vanhempien toiminta perustuu arvostuksiin ja ihanteisiin. Kasvatuksessa tuodaan esille niitä asioita, joita pidetään tärkeinä ja lapselle tarpeellisina⁸.

Opettajan on tiedostettava sekä omat että koulun ihanteet, koska oppilaat helposti samaistuvat opettajaan ja hänen omiin ihanteisiinsa⁹. Mitä, jos opettajan ihanteet eroavat suuresti koulun edustamista ihanteista? Opettajan tulee pitää mielessä mitä koulu arvostaa ja sovittaa se omaan opettamiseen ja persoonaan. Tärkeää on, että opettaja on kuitenkin aina oma itsensä, eikä yritä esittää mitään.

Arviointi on kohdistettava oppilaan lisäksi myös opettajaan. Jos opettajan mielestä oppilas ei ole päässyt haluttuihin tavoitteisiin, on opettajan mietittävä omaa opetustyyliään. Ehkä opettaja ei ole osannut ottaa jokaista oppijaa tarpeeksi huomioon, eikä hän ehkä ole selittänyt miksi tehdään niin kuin tehdään ja mihin sillä kaikella pyritään. Ja ehkä juuri riittävä motivointi on jäänyt puuttumaan. Opettajan on arvioitava omaa toimintaansa jatkuvasti. Opetusta, suunnittelua, opettamista ja arviointia on arvioitava kehittyäkseen. Opettajan on muistettava, että hänkin saa erehtyä ja epäonnistua. Pitäisi muistaa, että opettajalta oppilaalle tapahtuva arviointi ei ole ainoa suunta, vaan arviointia tulisi tapahtua myös toiseen suuntaan. Oppilaiden olisi hyvä tulla tietoisiksi siitä, että opettajakin tarvitsee ja haluaa palautetta kehittyäkseen. On opittava ottamaan vastaan kriittistäkin palautetta oppilailta¹⁰.

---

⁸ Hänninen 1994, 21–23.

⁹ Hänninen 1994, 21–23.

¹⁰ Hänninen 1994, 51–53.

2.1 Arvioinnin tehtävät

Arvioinnilla on monenlaisia tehtäviä. Sen tehtävänä on todeta, ohjata, valikoida, moti-voida, kontrolloida sekä kehittää. Toteaminen on arkista arviointia. Siinä oppilaalle vain todetaan hänen tekevän jonkun asian esimerkiksi oikein. *Toteava arviointi* on neutraalia, eikä se kerro kovinkaan tarkasti oppilaan suoriutumisesta. ”Toteava arviointi on lähtökohta ja perusta kaikelle toiminnalle.”¹¹ Tällaista arviointia käytetään esimerkiksi uuden jakson alussa arvioimaan oppilaiden lähtötasoa, selvittämään mitä he osaavat ja mitä eivät kurssille olennaisten asioiden osalta. Toteava arviointi voi kohdistua yhteen oppilaaseen tai koko ryhmään.¹²

Ohjaava arviointi suuntaa oppilaan toimintaa uudensuuntaisiin valintoihin ja auttaa häntä valitsemaan oikeat toimintatavat. Opettaja auttaa oppilasta suuntaan, johon hänen tulisi pyrkiä tavoitteiden saavuttamiseksi. Palaute antaa oppilaalle ohjeita ja vinkkejä miten hänen tulisi kehittää opiskeluaan. Ohjaava arviointi auttaa myös opettajaa kehittämään opetustilanteita paremmiksi ja paremmin tarkoitusta palveleviksi.¹³

Motivoiva arviointi sitoo arvioinnin kokemuksellisuuteen ja yksilön omaan arviointikykyyn. Sen tarkoituksena on virittää ja suunnata oppilaan aktiivisuutta. Erilainen palaute motivoi erilaisia oppilaita. Jotkut motivoituvat enemmän kannustavasta ja positiivisesta palautteesta, kun taas toiset vaativat kriittistä ja korjaavaa palautetta motivoituakseen. Motivoiva arviointi on erittäin tärkeä vaihe opetusprosessissa, sillä ilman motivaatiota ei tapahdu oppimistakaan. Motivoivaa arviointia voi tehdä opettaja, toinen oppilas tai oppilas itse.¹⁴

Ennustava arviointi tarkoittaa sitä, että oppilaan menestyksestä saadun palautteen perusteella voidaan ennustaa hänen menestystään jatkossa, joko opiskelu- tai työelämässä.¹⁵

Muita arvioinnin tehtäviä ovat suunnitteleva (arviointi auttaa suunnittelussa), kokoava (kokoaa arviointitiedot), korjaava ja kehittävä arviointi. Kehittävän arvioinnin tarkoi-

---

¹¹ Soininen 1991, 12.

¹² Soininen 1991, 11–15.

¹³ Soininen 1991, 11–15.

¹⁴ Soininen 1991, 11–15.

¹⁵ Soininen 1991, 11–15.

tuksena on auttaa oppilasta eteenpäin omassa kehitysvaiheessaan. Tämän kaltaisessa arvioinnissa oppilas on otettava mukaan arviointiin. Hän saa itse suunnitella ja toteuttaa toimintaa sekä arvioida sitä. Oppilas asettaa itse tavoitteensa ja myös arvioi niiden saavuttamista.¹⁶

2.2 Arvioinnin menetelmät

Arvioinnin menetelmiä mietittäessä on otettava huomioon tavoitteet, jotka toiminnalle on asetettu, tehtävien sisällöt sekä olosuhteet, joissa opetus sekä arviointi tapahtuvat. On tärkeä määritellä arvioinnin tavoitteet, eli mitä halutaan arvioida ja millaista tietoa arvioinnin avulla halutaan saada.¹⁷

Diagnostinen arviointi tehdään koulutuksen alussa. Se kohdistuu usein kehityksen arviointiin, oppilaiden valmiuksiin ja edellytyksiin. Diagnostisella arvioinnilla on kaksi tehtävää – toteava ja suunnitteleva. Toteava selvittää oppilaan perusedellytyksen sekä määrittelee lähtötilanteen. Se löytää myös syyt oppimisvaikeuksiin. Suunnittelevan arvioinnin tehtävänä on korjata lähtötilanteen puutteet, valita sopivat oppimis- ja opetusmenetelmät ja materiaalit sekä järjestää tarpeelliset ryhmitykset.¹⁸

Formatiivinen arviointi tehdään opetuksen tai koulutuksen aikana. Se antaa tietoa sekä opettajalle että oppilaalle oppilaan kehittymisestä. Formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja motivoivaa ja sillä on kaksi tehtävää – tarkkaileva ja ohjaava. Tarkkaileva arviointi antaa palautetta opiskelun onnistumisesta, menetelmien sopivuudesta sekä opettajan onnistumisesta ja opetustaidoista. Ohjaava arviointi viittaa onnistumisen ja epäonnistumisen syihin, ohjaa tiedoissa olevien puutteiden täydentämiseen sekä tukitoimenpiteiden valintaan, suuntaa menetelmien ja materiaalien valintaa sekä ryhmitysten muodostumisesta ja tehostaa opettajan opetustaitoa. Formatiivisen arvioinnin tulisi olla jatkuvaa sekä oppilasta tukevaa arviointia. Yleisin formatiivisen arvioinnin menetelmä on havainnointi.¹⁹

---

¹⁶ Soininen 1991, 11–15.

¹⁷ Soininen 1991, 60–64.

¹⁸ Soininen 1991, 60–64.

¹⁹ Soininen 1991, 60–64.

Summatiivinen arviointi nimensä mukaisesti summaa, eli kokoaa opetusta ja koulutusta. Se antaa tietoa siitä, miten hyvin tavoitteet on saavutettu. Summatiivisella arvioinnilla on kaksi tehtävää – kokoava ja ennustava. Kokoava arviointi tiedottaa tavoitteiden saavuttamisesta, tukee arvosanojen ja suoritusmerkintöjen antamisesta sekä antaa palautetta opiskelun ja opetuksen yleisestä onnistumisesta. Ennustava arviointi ilmaisee uuden lähtötilanteen, vahvistaa jatkokoulutus suunnitelmia sekä ennustaa yleistä opiskelun ja opetuksen onnistumista.²⁰

Jotta arviointi onnistuu, on tavoitteet laadittava selkeästi. Niistä on tultava ilmi mitä oppilaalta vaaditaan, missä olosuhteissa suorituksen edellytetään tapahtuvan sekä kriteerit, joiden perusteella suoritusta tai prosessia arvioidaan.²¹

Arviointimenetelmiä valittaessa on otettava huomioon oppilaiden kehitysvaihe, opetuksen sisältö sekä opettajan ja ryhmän valmiudet ja tottumukset. Arviointimenetelmät voidaan jakaa myös määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin. Määrällisiä menetelmiä ovat esimerkiksi kokeet. Niiden avulla saadaan nopeasti ja selkeästi tietoa siitä, mitä oppilas osaa. Kokeet ovat myös helppo ja nopea analysoida, eli tarkastaa ja antaa numero. Määrällisessä arviointimenetelmässä käytetään yleensä numeroarvostelua. Laadullisilla arviointimenetelmillä, esimerkiksi oppimispäiväkirjan avulla, pyritään saamaan syvällisempää tietoa. Oppilaan tekemä tehtävä arvioidaan yksilöllisesti ja siitä annetaan joko kirjallinen tai suullinen palaute. Laadullisten arviointimenetelmien analysointi on työlästä ja aikaa vievää. Jotta arviointi olisi mahdollisimman monipuolista, on hyvä käyttää määrällisiä ja laadullisia menetelmiä rinnakkain.²²

Tentti tai *koe* on yksi yleisimmistä arviointimenetelmistä koulu- ja opiskelumaaailmassa. Kokeen tai tentin avulla saadaan kuva siitä, miten oppilas on hahmottanut kokonaisuudessaan opiskeltavan asian. Tentin muodosta riippuu tähdätäänkö sillä laajoihin kokonaisuuksiin vai pieniin yksityiskohtiin. Tämä vaikuttaa myös siihen, miten tenttiin kannattaa valmistautua. Tentti voi olla kirjallinen, suullinen tai pienissä ryhmissä tehtävä. Ryhmässä tehtävä tentti edellyttää vuorovaikutusta ja siinä voi oppia uutta ryhmäläisten kautta. Suullisessa tentissä palautteen saa usein heti ja siitä pystyy myös keskustele-

---

²⁰ Soininen 1991, 60–64.

²¹ Soininen 1991, 60–64.

²² Chydenius-Instituutti, Verkkoluotsi. 11.2.2008 [www-aineisto]

maan opettajan kanssa. Kirjallinen tentti arvioidaan usein pelkällä numerolla, eikä oppilas välttämättä saa muuta palautetta osaamisestaan.²³ Kirjallisia tai suullisiakaan kokeita ei tanssitekniikka-aineissa tietääkseni järjestetä. Tanssiin liittyvissä teoria-aineissa kyläkin, ihan samalla tavalla kuin muissakin teoria-aineissa. Tutkintoja tanssissa järjestetään samaan tapaan kuin musiikissa. Tutkinto on käytännön koe, jossa oppilaat ”näyttävät” osaamisensa. Tutkinnosta annetaan yleensä sekä numero, että kirjallinen tai suullinen palaute, joka yleensä kohdistuu myös prosessiin, ei pelkkään tutkintotuntiin.

Erilaiset kirjalliset tehtävät, kuten esseet ja tutkielmat, ovat myös yksi arvioinnin menetelmä. Vaikka oppilas saa työstää niitä rauhassa ja omaan tahtiin, ei opettaja kuitenkaan yleensä arvioi kuin lopputuloksen, eli valmiin kirjoitelman. Oppilas voi toki itse oppia paljonkin prosessin aikana. Kirjallisia tehtäviä arvioidaan yleensä kuitenkin laajemmin kuin pelkällä numerolla. Opettaja tai vertaisohjaaja kommentoi tehtävää sanallisesti tai kirjallisesti ja varsinkin tutkielmia esitellessä käydään usein keskusteluakin.²⁴ Tanssin perusopetuksen oppilaille ja muille nuoremmille tanssinopiskelijoille ei juurikaan kirjallisia tehtäviä teetetä. Eri asia on esimerkiksi tanssilukioissa tanssin teoria-aineisiin, esimerkiksi tanssietoon, liittyvät tehtävät.

Oppimispäiväkirjaa käytetään melko paljon arvioinnissa. Se on myös hyvä keino tehdä itsearviointia. Oppilaasta voi tuntua vaikealta kirjoittaa päiväkirjaa oppimisestaan tai sanallistaa kehitystään. Opettajan olisi hyvä antaa oppilaille apukysymyksiä, joita he voivat kirjoittaessaan pohtia. Oppimispäiväkirjan avulla voi tarkastella omien tavoitteiden toteutumista, omaa kehitystä, saatua palautetta sekä uusien tavoitteiden asettamista. Yleensä oppimispäiväkirjaa ei kirjoiteta pelkästään itselleen, vaan opettaja lukee ja kommentoi sitä välillä.²⁵ Oman kokemukseni mukaan oppimispäiväkirjaa käytetään tanssinopetuksessa melko paljon. Se opettaa oppilasta itsearvioinnin lisäksi myös sanallistamaan ajatuksia ja tekemistään. Opettajan esittämät kysymykset ja kommentointi auttavat oppimispäiväkirjan kirjoittamisessa. Se auttaa suuntaamaan ajatuksia tiettyyn suuntaan. Välillä olen pitänyt oppimispäiväkirjaa ihan vain itselleni. Välillä on hyvä palata taaksepäin ja lukea, mitä on ajatellut ja missä vaiheessa kehitystä on milloinkin ollut.

²³ Mäkinen, Verkko-Tutor. 11.2.2008 [www-aineisto]

²⁴ Mäkinen, Verkko-Tutor. 11.2.2008 [www-aineisto]

²⁵ Mäkinen, Verkko-Tutor. 11.2.2008 [www-aineisto]

Portfoliota käytetään nykyään yhä enemmän arviointimenetelmänä. Portfolio edustaa sitä, mitä oppilas osaa. Se on oppilaan itse valitsemien oppimistehtävien kokoelma. Portfolion avulla oppilas voi tarkastella omaa oppimistaan ja kehitystään. Myös opettaja saa tietoa siitä, miten oppilas on kehittynyt ja miten hänen oppimisensa edistyy. Portfoliolla ei ole yhtä oikeaa mallia, vaan se voi olla täysin tekijänsä näköinen. Oleellista portfolion tekemisessä on se, että oppilas tekee tehtäviä, arvioi niitä ja perustellusti valitsee niistä tietyt.²⁶ Tanssissa tehdään enemmänkin näyteportfolioita, joihin kerätään kaikkea tanssiin liittyvää, esimerkiksi lehtileikkeitä, käsiohjelmia esityksistä, joissa on esiintynyt sekä valokuvia. Monet keräävät tällaista näyteportfoliota pitkään ja omatoimisesti. Jotkut liittävät myös oppimispäiväkirjaa osaksi portfoliota. Olisi hyvä, jos omia kansioita tuotaisiin esille tanssitunneilla ja esiteltäisiin muille. Oppilaat näkisivät miten erilaisia portfoliot voivat olla ja miten erilaisia asioita sinne voi, esimerkiksi tanssiin liittyen, kerätä.

---

²⁶ Mäkinen, Verkko-Tutor. 11.2.2008 [www-aineisto]

3 ITSEARVIOINTI

Itsearviointi on myös osa kehittymistä ja oppimisprosessia, ja sitä pidetään nykyään tärkeänä osana opiskelua. Se auttaa oppilasta ymmärtämään paremmin opiskeltavaa asiaa ja myös itseään oppijana. Oppilas kehittyy samalla itsenäisemmäksi ja vastuullisemmaksi. Itsearvioijan, eli oppilaan, tulisi asettaa itselleen kriteerit joiden mukaan toimintansa tai osaamistaan arvioi. Hänen on tiedettävä, ja mielellään itse asetettava, tavoitteet mihin ollaan pyrkimässä. Tässä vaiheessa opettajan on oltava oppilaan tukena ohjaamassa ja auttamassa, jotta oppilas kykenee valitsemaan itselleen realistiset, omaan kehitysvaiheeseen sopivat tavoitteet. On tärkeää, että oppilas saa olla itse asettamassa tavoitteitaan. Silloin hän todennäköisesti on motivoituneempi ja kiinnostuneempi opeteltavista asioista. Tavoitteiden asettamisen jälkeen oppimisprosessin edetessä oppilaan tehtävänä on arvioida omia toimintojaan, toiminnan edellytyksiä ja sen tuloksia, ei omaa persoona. Oppilas arvioi siis omaa oppimistaan, opiskeluaan sekä omia oppimistyylejään. Tavoitteena itsearvioinnissa on, että oppilas tulisi tietoiseksi omista kyvyistään ja kehitymisestään²⁷.

Itsearviointia tehdessään oppilas pohtii erilaisia kehittymiseen ja menestymiseen vaikuttavia tekijöitä, kuten motivaatiota, huolellisuutta, vastuullisuutta, miten jatkossa kehitän oppimistani, mitä olisin voinut tehdä toisin, missä onnistuin, mitä opin, eli kuinka hyvin tavoitteeni toteutuivat. Jotta itsearviointi olisi mahdollisimman hyödyllistä oppilaalle, on hänen tehtävä arviointia jatkuvasti, ei pelkästään jakson alussa ja lopussa. Hänen on tarkkailtava tasaisin väliajoin oppimistaan ja tultava pikkuhiljaa tietoiseksi omista oppimistyyleistään, vahvuuksistaan ja heikkouksistaan. Realistisen ja rehellisen itsearvioinnin tekemiseen auttaa opettajan antama palaute. Opettajan on autettava oppilasta eteenpäin ja ohjattava häntä tarvittaessa matkan varrella²⁸.

---

²⁷ Hänninen 1994, 47.

²⁸ Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 88,89.

Itsearviointi on vaikeaa ja joskus melko työlästäkin. Olisi paljon helpompaa, jos joku ulkopuolinen kertoisi mitkä ovat heikkouksia ja vahvuuksia ja missä pitäisi kehittyä. Mutta todellisen oppimisen ja kehittymisen kannalta itsearviointi on välttämätöntä. Ei kukaan muu voi täysin tietää toisen taitoja tai rajoja mihin hän pystyy.

Itsearvioinnin taitoa olisi hyvä kehittää monilla eri osa-alueilla, jotta ihminen oppisi tuntemaan itsensä mahdollisimman hyvin ja kehittyisi ja kasvaisi jatkuvasti. Itsearvioinnissa ei verrata muihin, vaan itseen ja omiin aikaisempiin tietoihin, taitoihin tai kokemuksiin. Muut ihmiset voivat kylläkin olla apuna itsearvioijalle, jolloin voidaan puhua yhteistoiminnallisesta itsearvioinnista. Siihen liittyy pelkän itsearvioinnin lisäksi palaute muilta, arvioinnin ohjaaminen, kannustaminen itsearviointien tekemiseen sekä vertaispalaute. Hännisen (1994) mukaan oppijan käsitykset itsestä, oppimisesta sekä opittavasta asiasta kehittyvät kokonaisvaltaisessa oppimisessa yhteistoiminnallisen itsearvioinnin avulla.²⁹

Itsearviointi voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: 1. persoonallisuuden kehittyminen (ihmisenä kasvaminen), 2. ammattitaidon, toiminnan ja työn kehittyminen. Toiminnan kehittämisessä arvioidaan sekä prosessia että lopputulosta³⁰. Varmasti yleisempää ja helpompaa on arvioida oman toiminnan kehitystä. Persoonallisuuden kehittymisen tarkkailu vaatii varmastikin pitkäjänteistä ja tarkasti analysoivaa arviointia. Ihmisenä kasvaminen on erittäin laaja käsite ja ihmiset liittyvät siihen varmasti paljon erilaisia asioita. Oppimisen kannalta on tärkeä oppia analysoimaan omaa tekemistään ja keskustelemaan, myös perustelevaan sitä muille.

Itsearvioinnin tekeminen edellyttää *reflektiivistä toimintaa*. Se tarkoittaa tietoa tavoitteista ja tuloksista, tietoisuutta itsestä ja omasta toiminnasta sekä kriittistä itsensä tarkastelu. Reflektio edistää itseymmärrystä ja on perusta laaja-alaiselle ammattitaidolle. Sen avulla voidaan tarkkailla sekä ajatuksia että toimintaa. Reflektio on olennainen osa oppimista ja oppimisprosessia. Sen avulla omaa ja ryhmän toimintaa pystytään kehittämään³¹. Voi melkein sanoa, että ilman reflektiota opiskelu on turhaa, eikä oppimista juurikaan tapahdu. Jos oppilas ei yhtään mieti, mitä opiskelee, miksi ja miten, ei kehi-

---

²⁹ Hänninen 1994, 50.

³⁰ Hänninen 1994, 53.

³¹ Hänninen 1994, 28.

tystä tai edistymistä paljoo tapahdu, eikä opiskelu ole mielekästä. Varsinkin, jos oppilaalla on oppimisvaikeuksia, on hänen vaikea kehittyä tai päästä ongelmista eroon, jos hän ei ollenkaan tiedosta ongelmiaan ja pyri etsimään ratkaisua. Vaikka reflektiivinen toiminta on itsensä tarkastelua, voi ja pitää opettajan olla siinä apuna ja tukena.

Erilaisia itsearviointimenetelmiä ovat muun muassa kyselylomake, kirjeen kirjoittaminen, päiväkirjan pitäminen, kuvan piirtäminen, portfolion tekeminen sekä keskustelu opettajan kanssa. Näiden kaikkien avulla arvioidaan omia tanssi- tai muita oppimiskokemuksia. Tanssiopinnoissa itsearviointi kannattaa aloittaa helpoimmasta, eli fyysisten suoritusten arvioinnista³². Oppilaan on helpompi arvioida sitä, miten hän on suoriutunut jonkin liikkeen tai liikesarjan tekemisestä, kuin esimerkiksi sitä, että miten hän toimii ryhmässä. Pienistä, konkreettisista asioista on hyvä lähteä liikkeelle. Silloin oppilaat pääsevät jyvälle siitä, mitä itsearviointi on, miten sitä tehdään ja mitä hyötyä siitä on. Opettajien tulisi panostaa enemmän itsearvioinnin opettamiseen ja sen tärkeyden ilmaisemiseen. Oppilaille pitää kertoa miksi itsearviointia tehdään ja mihin sillä pyritään, miksi ei riitä, että opettaja pelkästään arvioi. Arvioidessaan oppilaita opettajankin on muistettava, että hän arvioi oppilaan taitoja, ei oppilasta. Tällöin oppilaankin on helpompi keskittyä omien taitojensa arviointiin.

Jotta opettaja pystyy opettamaan ja ohjaamaan oppilaita itsearvioinnissa, on hänen itsensä kyettävä arvioimaan itseään ja omaa kehittymistään. Hänen on kyettävä tarkasteleman omaa opetustaan tarpeeksi kriittisesti ja kehitettävä sitä eteenpäin. Kriittisyys ei tarkoita, että opettajan olisi keskityttävä vain negatiivisiin asioihin. Niin kuin oppilaidenkin, opettajan tulisi keskittyä positiivisiin ja motivoiviin asioihin. Jos opettaja jää murehtimaan heikkouksiaan ilman, että miettisi miten voisi kehittyä, näkyy se varmasti hänen opetuksessaan. Opettajan on itse tiedostettava se, ettei hän voi olla täydellinen, että hänessäkin on heikkouksia samalla tavalla kuin muissakin ihmisissä. Tämän asian opettaja voi tuoda esille myös oppilaille, sitä ei tarvitse yrittää piilotella. Kun opettaja on löytänyt ja tiedostanut omat vahvuutensa, on hänen helpompi kannustaa oppilaitaan ja auttaa heitä kehittymään.³³

---

³² Mikkonen 2003, 22–23.

³³ Koppinen, Korpinen, Pollari 1994, 94–98.

4 JAZZTANSSIKURSSIN ITSEARVIOINTIKOKEILU

Tein päättöharjoitteluni Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukiolla. Kolmannen vuosikursin opiskelijoille pitämälläni jazztanssikurssilla teetin heille itsearviointia tuntien jälkeen. Kirjallisia itsearviointeja tehtiin yhteensä kuudella tunnilla. Yhdellä tunnilla keskustelimme vain yleisesti tunnin herättämistä ajatuksista. Oppilaille teettämäni kyselyt olivat avoimia kyselyjä, joihin he saivat vastata omin sanoin. Kaikki kysymyslomakkeet ovat liitteenä. Kurssin aikana opetusta oli seitsemän kertaa. Tietojeni mukaan oppilaat eivät ole tehneet itsearviointia juurikaan muulloin kuin soolokoreografia-kurssin yhteydessä, jolloin he pitivät päiväkirjaa koko prosessin ajan sekä yhdellä nykytanssikurssilla, jolloin he kirjoittivat itsearvioinnin kurssin lopussa.

Oppilaita minulla oli tunneilla vaihteleva määrä. Yhteensä oppilaita oli kahdeksan, mutta harvoin he kaikki olivat yhtä aikaa paikalla. Viisi oppilasta oli neljällä tai useammalla tunnilla. Itsearviointien tekemisen kannalta olisi tietysti ollut hyvä, jos samat oppilaat olisivat olleet tunneilla ja olisivat osallistuneet itsearviointien tekemiseen joka kerta. Useimmat oppilaat olivat kuitenkin suurimmalla osalla tunneista. Muutamat taas olivat vain yhdellä tai kahdella tunnilla, joten heidän osaltaan itsearviointi jäi melko suppeaksi, enkä huomionut heidän itsearviointejaan tehdessäni yhteenvetoa oppilaiden arvioinneista.

Hännisen (1994) mukaan itsearviointi voidaan jakaa persoonallisuuden kehittymiseen sekä ammattitaidon, toiminnan ja työn kehittymiseen. Oppilaani arvioivat itseään ammattitaidon, toiminnan ja työn kehittymisen kannalta. He arvioivat siis koko prosessia, eli jazztanssikurssia sekä sen tuloksia, eli itse asettamiensa tavoitteiden saavuttamista ja sitä, mitä oli opittu.

Toivon, että kurssin aikana oppilaani oppivat jotain itsestään oppijoina sekä tanssijoina ja saivat joitain välineitä itsearvioinnin tekemiseen sekä tuntemusta siihen, miltä tuntuu arvioida itseään. Tavoitteenani on ollut itsearvioinnin avulla opettaa oppilaita realisti-

seen ja rakentavaan itsensä arvioimiseen. Halusin herätellä oppilaita miettimään oikeasti näitä asioita ja tajuamaan, että opettaja ei ole ainut arvioija. En kysellyt heiltä kysymyksiä ainoastaan siksi, että itse saisin tietoa, vaan halusin saada heidät ajattelemaan ja tiedostamaan sen, millaisia tanssijoita he omasta mielestään ovat ja miten he tällä kursilla ovat edistyneet. Samalla sain itselleni tietoa siitä, miten itsearviointia olisi hyvä opettaa, ja miten sitä kannattaisi opetuksessa käyttää. Kurssi on ollut vain kevyt pintaraapaisu aiheeseen, mutta toivottavasti jotain on jäänyt käteen myös oppilaille.

4.1 Miksi itsearviointi?

Valitsin aiheekseni itsearvioinnin, koska ainakin itselleni itsearvioinnin tekeminen on vaikeaa ja koska itsearviointia tehdään mielestäni tanssiopinnoissa liian vähän. Tietysti joka tunnilla oppilas havainnoi omaa tekemistään ja pistää merkille erilaisia asioita, mutta tarkoitan nyt jotain syvempää ja pidemmälle vietyä, ohjattua ja säännöllistä itsearviointia, jonka avulla oppilas voisi seurata kehittymistään. Toivoisin, että tanssitunneilla itsearvioinnilla olisi yhtä suuri arvo kuin opettajan antamalla palautteella. Itsearviointeja saatetaan tehdä esimerkiksi keväällä koko vuodesta tai jostain lyhyemmästä jaksosta. Hyvä on, että oppilaat joutuvat itsekin miettimään omaa oppimistaan ja kehittymistään, mutta voi ehkä tuntua hieman hankalalta yhtäkkiä ajatella kehittymistä koko vuoden aikana. Päällimmäisenä on aina kuitenkin ne viimeiset kokemukset ja esimerkiksi esitykset jäävät varmasti monelle oppilalle päällimmäisinä lukuvuodesta mieleen. Itsearvioinnista tulee usein suurpiirteistä ja monestikaan ei voida arvioida sitä ollaanko tavoitteisiin päästy, koska tavoitteista ei ole ollut hajuakaan, ellei oppilas ole ymmärtänyt niitä itselleen asettaa. Opettaja ei aina muista kertoa oppilailleen mitä tavoitteita hän on jaksolle asettanut, vaikka kiinnittääkin opetuksessaan huomiota tiettyihin asioihin ja tiedostaa mihin haluaa opetuksellaan pyrkiä.

Tunneilla tehtävää, ohjattua itsearviointia ei ainakaan omien kokemusteni mukaan juurikaan tehdä. Nyt ammattiopinnoissa sitä tehdään enemmän, mutta miksei sitä voisi aloittaa jo aikaisemmin. Kun itsearvioinnin tekemisen kerran oppii ja siihen vähitellen tottuu, niin sitä on helppo myöhemmin jatkaa itsenäisestikin. Kyllä nuoremmankin oppilaiden ja harrastajien olisi hyvä oppia asettamaan itselleen tavoitteita oman osaamisen pohjalta ja arvioimaan itseään rehellisesti. Tanssitunneilla on liikaa totuttu siihen, että

opettaja kertoo miten meni ja antaa korjaukset sekä muun palautteen. Opettaja usein myös kertoo jakson tai lukukauden päätyttyä missä asioissa oppilas on opettajan mielestä kehittynyt ja mitkä ovat hänen vahvuutensa ja heikkoutensa. Palautekeskusteluissaan ei aina ole oppilaan ajatuksille tai hänen omille tuntemuksille ja kokemuksille tilaa. Itsearviointiin pitäisi olla yhtä tärkeää ja merkittävää kuin opettajan tekemä arviointi.

Oppilaita tulisi enemmän kannustaa itsearviointien tekemiseen ja myös ohjata heitä siinä. Opettajan tulisi antaa oppilaille erilaisia keinoja itsearviointien tekemiseen. Samalla tavalla kuin tanssiakin, itsearviointia tulisi myös opettaa ja oppilaita pitäisi ohjata ja auttaa arviointien tekemisessä. Omien kykyjen ja taitojen arviointi ei ole helppoa. On lähdeittävä pienistä, yksittäisistä asioista liikkeelle ja kasvatettava arviointia pikkuhiljaa kokonaisvaltaisemmaksi. Opettaja voisi esimerkiksi aluksi antaa oppilaille pieniä itsearviointitehtäviä tunnin aikana. Tehtävä tai kysymys auttaisi oppilaita miettimään omaa tekemistään ja samalla antaisi heille tietoa osaamisestaan. Kaikkien mielestä kirjoittaminen ei välttämättä ole helpoin tapa pohtia opiskeluaan tai oppimistaan. Muita keinoja voisi olla esimerkiksi piirtäminen tai keskustelut pareittain tai koko ryhmän kanssa. Helpoin tapa, ainakin aluksi, voisi olla se, että oppilaat saisivat miettiä oppimistaan, kehittymistään tai onnistumistaan valmiiden kysymysten avulla. Näin oppilaalla on jokin selkeä rajattu asia, jota hän pohtii ja johon hän vastaa.

Tanssissa, niin kuin muussakin opetuksessa, suunnittelua pidetään tärkeänä asiana. Myös tavoitteiden asettaminen on tärkeää, koska opetuksella tulisi aina pyrkiä johonkin. Tuntien suunnitteluun ja tavoitteiden laatimiseen panostetaan paljon. Eikö arvioinnin tulisi olla vähintäänkin yhtä tärkeä asia kuin nuo edellä mainitsemani? Nykyään itseohjautuvuutta ja omatoimisuutta pidetään tärkeinä asioina ja oppilaita pyritään ohjaamaan siihen suuntaan. Eikö tähän sopisi myös, että heitä kannustettaisiin enemmän arvioimaan itseään ja näin tulemaan tietoisemmiksi omista kyvyistään ja kehittymisestään?

4.2 Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, koulun arvot ja arviointi

Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelmassa (kohdassa 1.1 Opetussuunnitelmien laatiminen) sanotaan, että jokainen oppilas laatii itselleen henkilökohtaisen opetussuunnitelman koulun opetussuunnitelman pohjalta.³⁴ Luulisin, että tällä tarkoitetaan sitä, että oppilas saa itse valita, missä järjestyksessä kurssit suorittaa ja tekee itselleen suunnitelman siitä, miten aikoo lukion suorittaa. En usko, että käytännössä opiskelijat kuitenkaan laatisivat minkään aineen kohdalla tarkempaa, ainekohtaista suunnitelmaa opintojen edistymisestä. Opetussuunnitelman kohdassa 2.1 (Lukiokoulutuksen tehtävä) sanotaan näin. ”Lukio-opetuksen tulee tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuaan aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.”³⁵ Eikö tämä tukisi hyvin myös ajatusta siitä, että itsearviointia olisi hyvä lisätä opetukseen. Itsearvioinnin avulla oppilaan itsetuntemus kehittyisi, kun hän tulisi tietoiseksi omista tiedoistaan ja taidoistaan, hän pystyisi kehittämään itseään paremmin ja oma-aloitteisemmin kuin hänellä itsellään olisi tieto ja taito arvioida omaa oppimistaan.

Opetussuunnitelmassa korostetaan oppilaiden yksilöllisyyttä ja itsetuntemusta. Yhteisöllisyys on vahvasti läsnä opetussuunnitelmassa sekä mielestäni myös käytännössä Musiikkilukion toiminnassa. Oppilaiden annetaan olla omia persooniaan ja heitä kannustetaan yksilöllisiin valintoihin. Kaikki oppilaat ovat tasavertaisia, mutta heitä ei pakoteta mihinkään tiettyyn muottiin, vaan jokainen saa olla juuri sellainen kuin on.³⁶

Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelmassa koulun tärkeimpinä arvoina pidetään yhteishenkeä, toisten huomioimista ja henkistä kasvua, joka näkyy suvaitsevaisuutena sekä yhteistyökykyinä.³⁷ Näiden asioiden tulisi siis näkyä myös koulussa tehtävissä arvioinneissa, koska arviointiahan tehdään aina arvojen pohjalta³⁸. Näiden arvojen pohjalta siis Musiikkilukion opettajien tulisi arvioida oppilaiden osaamista, op-

³⁴ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 1.1.

³⁵ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 2.1.

³⁶ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 2.

³⁷ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 3.3.

³⁸ Hänninen 1994, 21–23.

pimistä ja kehittymistä sekä yhtäläillä myös kannustaa oppilaita arvioimaan itseään.

Opetussuunnitelmassa sanotaan, että oppilaiden on hyvä asettaa itse omat tavoitteet ja jokaista oppilasta on ohjattava hänen tarvitsemallaan tavalla.³⁹ Opetuksessa on siis otettava mahdollisimman hyvin huomioon erilaiset oppijat. Seuraavassa lainauksessa Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelmasta on asioita, jotka mielestäni liittyvät vahvasti myös itsearviointiin ja sen opettamiseen tai ohjaamiseen. Tässä kyse on opiskelumenetelmistä, mutta ihan yhtä hyvin tämä pätee arviointimenetelmiin, myös itsearviointiin.

...lukion on luotava sellaisia opiskeluympäristöjä, joissa opiskelijat voivat asettaa omia tavoitteitaan ja oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Heille tulee antaa tilaisuuksia kokeilla ja löytää omalle oppimis-tyylilleen sopivia työskentelymuotoja. Heitä tulee ohjata tiedostamaan, arvioimaan ja tarvittaessa korjaamaan omaa työskentelytapaansa. Opetuksessa on myös otettava huomioon, että opiskelijoiden kyky opiskella itsenäisesti vaihtelee ja että he tarvitsevat eri tavoin opettajaa opiskelunsa ohjaajana. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi opetus- ja opiskelumuotojen tulee olla monipuolisia.⁴⁰

Jokaisen opettajan on ohjattava oppilaita kehittämään oppimistaan. Miten muuten omaa oppimista osaa kehittää, ellei tee itsearviointia? Tietysti opettaja voi sanoa oppilaalle mihin suuntaan ja miten hänen tulisi oppimistaan kehittää, mutta se ei välttämättä ole kaikkein motivoivin keino. Paremmin varmasti motivoisi, jos oppilaan annettaisiin itse oivaltaa asia ja opettaja vaan auttaisi antamalla esimerkiksi neuvoja siitä, miten hän voisi jatkossa toimia kehittyäkseen, ei välttämättä valmiita vastauksia. Opettajan on ohjattava oppilasta itsearviointiin ja sitä kautta annettava oppilaalle apua oman oppimisensa ja kehittymisensä parantamisessa. Tämä asia on opetussuunnitelman mukaan jokaisen opettajan tehtävä.⁴¹ Jokaisen aineenopettajan tulisi kannustaa oppilaita miettimään oppimistaan kyseisessä aineessa ja opettajan pitäisi auttaa oppilasta eteenpäin. Opettajan on autettava oppilasta oivaltamaan itse mihin alueeseen on kiinnitettävä enemmän huomiota kehittyäkseen.

Itsearviointiin opetussuunnitelmassa viitataan eri aineiden arvioinnin kohdalla muun muassa näin: oppilaalle on opetettava oman työnsä arvioimista (matematiikka), oppilaat

³⁹ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 3.2.

⁴⁰ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 3.2.

⁴¹ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 6.

arvioivat opettajan sekä itsensä asettamien tavoitteiden toteutumista, arviointi kannustaa oppilaita oman työn suunnitteluun, arviointiin sekä kehittämiseen (uskonto), itsearviointi on olennainen osa arviointia (musiikki), opiskelijan itsearviointitaitoja on kehitettävä (kuvataide), oppilasta kannustetaan itsearviointiin (tanssi).⁴² Lukiossa opiskeltavia aineita on paljon. Vain viidessä aineessa itsearviointia pidetään tärkeänä arviointimenetelmänä. Olisi mukava tietää, miten paljon eri aineiden opetuksessa todellisuudessa käytetään itsearviointia. Siitä on mainintoja, mutta keinoja sen toteuttamiseen ei kerrota. Vain nykytanssin kohdalla mainitaan, että itsearviointia voidaan tehdä esimerkiksi päiväkirjan tai videoinnin avulla.⁴³ Tämä auttaa jo vähän eteenpäin. Oppilas kyllä varmasti tarvitsisi paljon tarkempia ohjeita itsearviointin tekemiseen ja erityisesti sen aloittamiseen. Pelkkä päiväkirjan pito ei mielestäni riitä, vaan opettajan täytyy miettiä, mielellään yhdessä oppilaiden kanssa, mistä asioista päiväkirjaan kirjoitetaan, mitä asioita omasta tekemisestä pohditaan. Tietysti opetussuunnitelma on laadittu opettajan avuksi ja tueksi, eli opettajan olisi ohjeistusten mukaan kehiteltävä opetus- ja arviointimenetelmiä. Ei ole siis oppilaan päänvaiva kehitellä itsearviointimenetelmiä, vaan opettajan on ne kehiteltävä kullekin ryhmälle sopiviksi ja tarkoituksenmukaisiksi.

Lukiolaissa sanotaan, että oppilasta on arvioitava monipuolisesti ja että arvioinnilla pyritään kannustamaan myös itsearviointiin. Musiikkilukiossa arvioinnin tehtävinä pidetään oppilaan kannustamista, hänen ohjaamista eteenpäin sekä palautteen antamista edistymisestä. Arvosanan antaminen mainitaan yhtenä arvioinnin muotona ja se lienee tärkein arviointimuoto melkein kaikissa kouluissa. Arviointiperusteet pitäisi opetussuunnitelman mukaan kertoa oppilaille aina kurssin aluksi ja mahdollisuuksien mukaan oppilaiden olisi hyvä myös itse osallistua tavoitteiden laadintaan.⁴⁴

Suurin osa lukion oppiainesta arvioidaan numeroarvostelulla asteikolla 4-10, myös taideaineet. Numeron lisäksi oppilaat eivät välttämättä saa mitään muuta palautetta opettajalta tai keneltäkään muultakaan. Tavallisissa lukuaineissa tämä on melko ymmärrettävää, koska oppilaan on helpompi saada itselleen palautetta esimerkiksi koetulosten kautta, mutta taideaineissa olisi mielestäni välttämätöntä saada joko kirjallista tai suullista

⁴² Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 5.

⁴³ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 5.23.

⁴⁴ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, luku 6.

palautetta numeron lisäksi. Samalla se saattaisi kannustaa oppilasta itsearviointiinkin ja opettaja saisi samalla tilaisuuden keskustella oppilaan kanssa itsearvioinnista.

Tanssiopintojen tavoitteiksi on asetettu seuraavanlaisia asioita: oppilas kehittyy valitsemissaan aineissa sekä taidollisesti, että tiedollisesti ja samalla kehittää taiteellisuuttaan. Tärkeänä pidetään myös sitä, että oppilas tiedostaa ja hyväksyy omat rajansa ja kehittää itseään rajojen puitteissa. Tanssiopinnoissa oppilaille annetaan valmiudet jatko-opintoihin. Arvioinnin kohdalla tanssista sanotaan, että oppilasta arvioidaan tunti-työskentelyn mukaan ja että palautetta annetaan jatkuvasti. Oppilaita pyritään myös kannustamaan itsearviointiin mm. oppimispäiväkirjojen avulla. Lisäksi tanssikurssit arvioidaan numeroin asteikolla 4-10.⁴⁵

4.3 Mitä ja miten itsearviointikokeilussa arvioitiin?

Keräsin oppilailta ennakkotietoja ennen kurssin alkua. Kyselin heidän omia tavoitteitaan, toiveita ja odotuksia kurssista. Vain kolme oppilasta palautti tämän kyselyn ennen kurssin alkua ja yksi ensimmäisellä tunnilla. Omiksi tavoitteikseen oppilaat olivat asettaneet koordinaation opettelun, käsien hallinnan, katseen käytön, tasapainon, jalkojen lihasvoiman, keskustan hallinnan sekä tuplapiruettien saamisen siisteiksi. Tavoitteita ei oltu sen kummemmin avattu, oli vaan listattu asioita, joissa haluttaisiin kehittyä, esimerkiksi ”koordinaation opettelu, katseen käyttö, käsien hallinta”. Tehtävänannossa olisi pitänyt pyytää heitä selittämään tavoitteita hieman tarkemmin, esimerkiksi miksi he valitsivat kyseiset asiat ja miten aikoivat tavoitteisiinsa pyrkiä. Toisaalta näistä vastauksista saa jo selville sen, missä oppilaat haluavat kehittyä ja mitkä alueet he kokevat tärkeiksi tai itselleen vaikeimmiksi.

Suunnittelin kurssin ottaen huomioon oppilaiden oman opettajan toivomukset, itseni asettamat tavoitteet sekä oppilaiden itsensä listaamat tavoitteet. Heidän oman opettajan ja minun ajatukset kurssista olivat melko samoilla linjoilla, eivätkä oppilaidenkaan tavoitteet tai toivomukset paljoa niistä eronneet. En ollut nähnyt kyseistä ryhmää oikeastaan ollenkaan ennen kurssin alkua, joten minun oli hieman hankala tietää mitä heidän

⁴⁵ Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma, 5.23.

kanssaan olisi hyvä tehdä. Olin katsomassa heidän tuntiaan ennen oman kurssini alkamista ja sain siitä paljon ideoita kurssiini ja näin asioita, joissa oppilaat tarvitsevat harjoitusta ja joita heidän olisi hyvä kehittää.

Seitsemän kertaa on melko lyhyt aika, eikä siinä ajassa välttämättä ehdi hirveästi kehitellä asioita, mutta yhtenä tavoitteenani oli yrittää silti tehdä kurssin aikana mahdollisimman paljon. Siinä tavoitteessa mielestäni onnistuimmekin. Pyrin pitämään tunnit mielenkiintoisina vaihtamalla ja lisäämällä sinne asioita. Oppilaat olivat mielestäni varsinkin loppua kohden hyvin motivoituneita.

Minua kiinnosti nähdä, miten oppilaat suhtautuvat itsearviointiin tekemiseen. Käytännönjärjestelyt vähän huolettivat. Tunnin lopusta oli jätettävä tarpeeksi aikaa itsearvioinnin tekemiseen, mutta en halunnut, että tanssiaika lyhenee liikaa. Arvelin, että oppilaatkin mieluummin haluaisivat liikkua kuin kirjoittaa. Oppilaat eivät kuitenkaan kertaakaan valittaneet, vaikka käytimme joka tunti jonkun verran aikaa itsearviointeihin. Ehkä he kokivat sen kuitenkin tärkeäksi myös itselleen. Itsearviointeihin käyttämämme aika olikin aina vain noin viisi minuuttia tunnin lopusta. Viimeisellä tunnilla käytimme hieman enemmän aikaa. Ennen kurssin alkua en ollut ihan varma, tehtäisiinkö itsearviointeja ihan joka tunti. Päädyin kuitenkin sellaiseen ratkaisuun, että itsearviointeja tehtiin yhtä tuntia lukuun ottamatta kaikilla tunneilla.

Itsearviointikyselyt olivat avoimia kyselyjä. (Kaikki kysymyslomakkeet ovat liitteenä.) Kysymykset hieman vaihtelivat tunnista toiseen. Kysymyksiä tai vastauksia ei kommentoitu mitenkään, eikä niitä käyty suullisesti läpi. Huomasin, että oppilaat vastasivat tarkemmin ja monisanaisemmin, kun lisäsin tarkentavia kysymyksiä. Ensimmäisen kyselyn jälkeen käytinkin tarkentavia kysymyksiä aina, kun halusin tarkkoja vastauksia. Yritin myös sanallisesti ohjeistaa oppilaita vastaamaan mahdollisimman tarkasti ja kokonaisilla lauseilla. Toivoin, että oppilaat myös pohtisivat asiaa tarkemmin, kun he kirjoittavat tarkemmin ja monipuolisemmin.

Yleisesti ottaen kysymyksiin vastattiin melko pintapuolisesti ja vähäsanaisesti, jopa näin: (kysyessäni toisella tunnilla oliko tuntitavoite vaikuttanut tekemiseen) ”en osaa sanoa”, ”No aika perussettiä..”. En tiedä olisiko pidempi vastausaika tai esimerkiksi se, että oppilaat olisivat vastanneet kysymyksiin kotona, vaikuttanut vastausten laatuun.

Toisaalta pidin hyvänä, että kysymyksiin vastattiin tunnilla, koska oppilaat olisivat saattaneet unohtaa arvioinnin tekemisen kotona, eikä tunnin asiat olisi enää olleet niin hyvin mielessä.

Heti ensimmäisen kerran jälkeen minusta tuntui, että jotkut oppilaat olivat osanneet melko tarkastikin analysoida omaa tekemistään ja olemistaan tunnilla. Heidän opiskelujensa Musiikkilukiassa ollessa loppuvaiheessa onkin hyvä jo tiedostaa oma taso, se minkälainen oppija on, miten oppii parhaiten ja missä asioissa on vaikeuksia. Ensimmäisen kerran kysymykset korostivat ehkä liikaa sitä, että oppilaat antoivat enemmänkin minulle palautetta tunnista, kuin miettivät omaa suoritustaan. Pyrinkin sen jälkeen laatimaan kysymykset niin, että oppilaat pohtisivat nimenomaan omaa tekemistään ja antoivat palautetta itselleen.

Toisen tunnin alussa pyysin oppilaita valitsemaan itselleen yhden asian, johon he kiinnittäisivät erityisesti huomiota koko tunnin ajan. Kehotin oppilaita valitsemaan tuntitavoitteeseen asian, joka liittyisi heidän koko kurssille asettamaan tavoitteeseen. Jokin asia, mikä auttaisi heitä tavoitteeseen pääsemisessä. Ideana tässä minulla oli se, että tuntitavoitteiden avulla oppilaat pikkuhiljaa pääsisivät kohti päätavoitetta. Oppilaat valitsivat tuntitavoitteeseen mm. vatsan kannatuksen, jalkojen linjauksen ja hartioiden rentouden miettimisen. Mielestäni oli hyvä, että oppilaat saivat itse miettiä itselleen tavoitteet, näin he varmasti olivat paremmin motivoituneita ja tavoitteet olivat jokaiselle sopivia. Lopputunnista oppilaat taas vastasivat kysymyksiin, jotka liittyivät tuohon tuntitavoitteeseen. Itsearvioinneissa kävi ilmi, ettei monikaan ollut muistanut ajatella asiaa koko tuntia. Varsinkin lopputuntia kohden keskittyminen siinä suhteessa herpaantui. Moni oli kuitenkin huomannut, että asian miettiminen oli jollain tavalla vaikuttanut tekemiseen, usein helpottanut sitä. ”Pystyin liikuttelemaan raajojani vapaammin, tasapaino pysyi paremmin.”

Moni oli valinnut tuntitavoitteeseen asian, joka on vielä hankala tai jonka kanssa on ongelmia. Kukaan ei onneksi valinnut asiaa, mikä olisi jo helppoa tai hyvin hallinnassa. Oppilaat tiedostivat melko hyvin omia ongelmakohtiaan ja haluavat selvästi kehittää niitä. Toisella tunnilla vastaukset olivat jo hieman tarkempia, mutta vieläkin kaipaisin niihin enemmän tarkennuksia. Olin laittanut täsmentäviä kysymyksiä kysymysten perään, mutta muutamat olivat jättäneet ne edelleen huomiotta. Yritin jälleen myös suulli-

sessä ohjeistuksessa painottaa, että he vastaisivat mahdollisimman tarkasti ja selittäisivät mitä tarkoittavat.

Kaikilla muilla tunneilla oppilaat vastasivat kysymyksiin, paitsi viidennellä tunnilla teetin oppilaille itsearviointiympyrän (Liite 5), jossa he saivat värittää sektoreita oman onnistumisen ja kokemuksen mukaan. Sektoreissa oli tuntiaktiivisuus, tilankäyttö, perustekniikka, tanssillisuus, liikelaadut, kehon hallinta, musikaalisuus ja heittäytyminen. Oppilaat siis värittivät sektorit sen mukaan, miten kokivat onnistuneensa kyseisessä asiassa. Väriytyksessä periaate on se, että mitä enemmän sektoria väritetään, sitä paremmin kokee onnistuneensa kyseisessä asiassa. Ohjeistin oppilaita myös sanallistamaan väriytyksiään, mutta vain yksi oppilas oli kirjoittanut yhden sektorin kohdalle jotain. Tämän tyyppinen tehtävä olisi kaivannut kahdenkeskistä tai koko ryhmänkin keskustelua asiasta. Muuten ei tehtävästä saa juurikaan tietoa oppilaan omista kokemuksista, ainakaan kovin syvällisesti. Pääpiirteittäin tietysti näkee, missä oppilas koki onnistuneensa ja missä epäonnistuneensa, mutta mitään tarkempaa ei tehtävän avulla saa selville, ainakaan ilman minkäänlaisia kirjallisia selityksiä. Joistakin oppilaista väriytystehtävä saattoi tuntua helpommalta, kuin kysymyksiin vastailu. Ei tarvinnut sanallistaa ajatuksiaan, eikä analysoida niin tarkasti. Ja mahdollisen keskustelun avulla olisi varmasti saanut tarkemmin asioita selville ja samalla oppilaskin olisi pohtinut niitä tarkemmin. Tällaista menetelmää voi mielestäni hyvin käyttää melko pientenkin kanssa juuri sen vuoksi, ettei ajatuksia tarvitse sanallistaa tai kirjoittaa mihinkään. Ja lapset varmasti muutenkin tykkäävät väriytystehtävistä, kunhan heille muistaa tarkasti selvittää miksi väritetään.

Itsearviointiympyrään voisi kehittää myös jonkinlaiset värikoodit. Eli edelleen väritetään sektoria sen verran miten koettiin onnistuneen kyseisessä asiassa, mutta väri valitaan sen perusteella, minkälainen tunne tai vireystila oli kyseistä asiaa tehdessä. Esimerkiksi perustekniikan kohdalla voisinkin värittää vaikka melkein koko sektorin siitä syystä, että se sujui melko hyvin, mutta jotenkin olo oli epämiellyttävä ja suoritin vain asiat läpi. Tällöin valitsisin jokin tummemman värin. Jos taas olisin onnistunut hyvin ja mielikin olisi ollut mukana tai olisin ehkä oivaltanut jotain uutta, värittäisin perustekniikkasektorin jollain iloisella ja kirkkaalla värillä. Värikoodisysteemillä saisi taas vähän enemmän tietoa oppilaan mielteistä ja olotilasta tunnilla. Mieliala ja olotila voi vaihdella tunnin aikana laidasta laitaan, eikä opettaja sitä välttämättä aina huomaa, varsinkin jos tekeminen on tasaisen hyvää koko tunnin ajan. Tästä voisi olla erityisesti hyö-

tyä, jos samaa tehtävää tehtäisiin useamman tunnin ajan. Jakson loputtua sekä opettaja että oppilas näkisivät miten oppilas on kokenut suoriutuneensa tunneilla.

5 POHDINTAA – MITÄ OPITTIIN?

Kaikki oppilaat arvioivat itseään realistisesti ja rehellisesti. Oppilaat tiedostivat hyvin omat kykynsä, vahvuutensa sekä heikkoutensa. Melkein kaikki arvioivat itseään positiivisesti, eivätkä keskittyneet liikaa korjattaviin tai kehitettäviin osa-alueisiin. Onnistumisen kokemuksia oli kurssin aikana saatu ja oppilaat olivat huomanneet myös kehittyneensä. Monet oppilaista olivat saavuttaneet kurssin alussa itselleen asettamansa tavoitteet ja kehittyivät niissä asioissa, joissa toivoivatkin kehitystä tapahtuvan. Tavoitteet olivat siis sopivia oppilaille ja jokaisella oli motivaatiota pyrkiä tavoitteisiinsa. Kaikilla oli myös selkeänä mielessä, mitä asioita heidän tulisi jatkossa kehittää omassa tekemisessään ja mihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota.

Viimeisessä arvioinnissa oppilaat antoivat itselleen numeron kurssista. Numeroita ei oltu vain annettu, vaan ne oli myös hyvin perusteltu. Ainoastaan yksi oppilas ei ollut perustellut antamaansa numeroa. Numerot olivat mielestäni melko hyvin oppilaiden tasoja vastaavia. Numeroita oli perusteltu mm. näin: ”...mielestäni tein parhaani ja onnistuin monissa asioissa hyvin.”, ”Olen ollut tunneilla ja osallistunut mielestäni aktiivisesti. Myös tekniikkani on hyvä.”, ”Olen pyrkinyt yrittämään aina, vaikka aina ei olekaan sujunut.”. Perusteluista päätellen siis oppilaat pitivät tärkeimpinä asioina yrittämistä, aktiivista osallistumista, onnistumista, sekä teknistä osaamista. Noita asioita pidän myös itse tärkeinä ja käytän muun muassa niitä kriteereinä arvioidessani oppilaita.

Oppilaat olivat pitäneet itsensä arviointia vaikeana ja joistakin oppilaista varsinkin kirjallinen arviointi tuntui hankalalta. Arveltiin, että suullinen arviointi olisi sujunut paremmin. Vaikeana pidettiin sitä, kun piti arvioida vain yhtä tuntia. Myös oman kehittymisen arviointi tuntui hankalalta. Itsearviointiympyrä oli suurimman osan mielestä helpoin, koska ei ”tarvinnut miettiä liian syvällisiä”, eikä tarvinnut sanallisia selityksiä. Eräs oppilas oli myös huomionut sen, että itsearviointiympyrää on varmasti vaikeampi tulkita, kuin kirjallisia vastauksia. Tarkasti osa-alueittain tehty arviointi (ks. liite 4, teh-

tävä 2) oli joidenkin oppilaiden mielestä helpompaa. Sai miettiä vain jotain tiettyä, yhtä asiaa ja arvioida sitä.

Vaikka itsearviointien tekeminen tuntui oppilaista vaikealta, he kokivat kuitenkin saaneensa siinä tarpeeksi ohjausta ja apua minulta. Omien kokemusten reflektointi, eli niiden kriittinen tarkastelu ja tiedostaminen⁴⁶, on varmasti aina vaikeaa ja se on tehtävä loppujen lopuksi aina itse, vaikka joku aluksi auttaisikin. Kurssin lopussa olisi ollut hyvä vielä keskustella oppilaiden kanssa siitä, miltä heistä oli tuntunut itsearviointien tekeminen ja miten he kokivat siinä kehittyneensä.

Opin tämän kurssin aikana paljon siitä, miten itsearviointien tekemistä olisi hyvä ohjeistaa ja ohjata. On tietysti tärkeää, että jokainen oppilas asettaa omat tavoitteensa ennen kurssin alkua. Olisi myös hyvä, että tavoitteista keskusteltaisiin yhdessä ja mietittäisiin, miten tavoitteisiin pyritään. Se, että oppilaat saavat vaikuttaa tavoitteisiin ja keinoihin, joilla ne saavutetaan, motivoi heitä ja samalla he joutuvat miettimään mitä tavoitteiden saavuttaminen vaatii. Yhteinen keskustelu tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi auttaa opettajaakin suunnittelemaan sellaisia tunteja, jotka ovat mahdollisimman paljon oppilaiden tarpeiden mukaisia.

Niin kuin Mikkonen (2003) kirjoittaa, on itsearvioinnissa hyvä lähteä liikkeelle helpoimmasta, eli fyysisten suoritusten arvioinnista. Oppilaat samalla tottuvat itsearvioinnin tekemiseen. Heti ei kannata laittaa oppilaita arvioimaan kokonaisvaltaista kehitystään tai jotain muuta laajaa asiaa. Niin kuin muissakin asioissa, tässäkin on hyvä edetä vaihe vaiheelta ja pikkuhiljaa laajentaa arviointia. Oppilaiden olisi hyvä saada palautetta itsearvioinneistaan. Nyt jälkeenpäin tajusin, että olisi ollut hyödyllistä kommentoida jotenkin oppilaiden itsearviointeja. Näin he olisivat saaneet henkilökohtaista ohjausta arviointien tekemiseen ja he ehkä olisivat kokeneet asian jotenkin tärkeämmäksi ja arvokkaammaksi. Yleinen ohjeistus ja ohjaus menevät helposti ohi. Henkilökohtainen palaute menee melko varmasti perille ja se on tärkeää jokaiselle oppilaalle. Vaikka kurssilla keskityttäisiin itsearviointiin, on opettajan palaute aina myös tärkeää. Opettajan palautteen avulla oppilaat pystyvät paremmin tekemään myös itsearviointeja.

---

⁴⁶ Hänninen 1994, 28.

Huomasin kurssini aikana, että itsearviointikysymysten tulee olla mahdollisimman tarkkoja. Yleisiin kysymyksiin on vaikeampi vastata. Helpointa oppilaille on, jos kysymykset on jaoteltu osa-alueittain, eli kysymys on osoitettu koskemaan mahdollisimman tarkasti vain jotain tiettyä asiaa. Myös tehtävänantojen sekä muiden ohjeiden olisi hyvä olla tarkkoja ja selkeitä. Kysymyksissä ei saa olla sanoja, joita oppilaat eivät ymmärrä. Niitä ei välttämättä tule kysytyä, vaan oppilas vaan jättää vastaamatta kohtaa, jota ei ymmärrä. Mitä tarkempaa ja selkeämpää itsearviointien tekeminen ja niihin ohjeistaminen on, sitä paremmin oppilaat vastaavat ja sitä kautta saavat paremmin tietoa itselleen. Ainakin tällä jazztanssikurssilla toteutimme Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelmaa siltä osin, että itsearviointien avulla oppilaiden itsetuntemus kehittyi ja heitä kannustettiin itsensä arviointiin. Oppilaat saivat asettaa itselleen tavoitteet ja ne otettiin huomioon suunnittelussa. Ohjasin siis oppilaita itsearviointien avulla kehittämään oppimistaan ja oivaltamaan missä asioissa heidän täytyy vielä kehittyä. Parhaani mukaan yritin auttaa heitä kehittymään ja arvioimaan kehittymistään.

Ihanteellinen tilanne olisi ollut, jos kurssi olisi jatkunut vielä toiset seitsemän kertaa. Olisin voinut kehittää pidemmälle itsearviointia ja pystynyt ohjaamaan sitä paremmin. Oppilaatkin olisivat tottuneet siihen ja se ei ehkä olisi enää tuntunut niin vaikealta. Olisin myös oppinut tuntemaan oppilaita paremmin ja osannut ehkä antaa heille paremmin henkilökohtaista palautetta sekä tunteista että itsearvioinneista ja olisin osannut paremmin ohjata heitä henkilökohtaisesti. Sain tältä, vaikkakin lyhyeltä, kurssilta paljon tietoa siitä, miten jatkossa kannattaa itsearviointeja teettää ja miten niitä olisi hyvä ohjata. En vielä oppinut kaikkea, mutta tämä oli hyvä alku ja olen tyytyväinen, että lähdin kokeilemaan.

LÄHTEET:

Hänninen Riitta. 1994. Itsestään selvä itsearviointi, Itsearvioinnin kehittyminen ammat-
tiin valmistumisen näkökulmasta. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen
Tutkimuksia ja selvityksiä 19. Yliopiostopaino.

Koppinen Marja-Leena, Korpinen Eira & Pollari Jorma. 1994. Arviointi oppimisen tu-
kena. Opetus 2000. WSOY. Juva.

Soininen Marjaana. 1991. Kasvatustieteen evaluaation perusteet. Turun yliopiston täy-
dennyskoulutuskeskus. Painosalama Oy. Turku.

Mikkonen Terhi. 2003. Lapsikeskeinen tanssi – Lasten kokemuksia tanssista, erityis-
huomio arvioinnissa. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma, Liikuntakasvatuksen
laitos Jyväskylän yliopisto.

Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukion opetussuunnitelma 2005

Itä-Suomen virtuaaliyliopisto, oppimisen arviointi
<http://www.joensuu.fi/isvy/arviointimateriaali/index.html> 8.10.07

Päivi Mäkinen, Verkko-Tutor: Arviointi käytännössä
<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/arvtav.htm>. 11.2.2008

Chydenius-Instituutti, Verkkoluotsi: Pedagoginen käsikirjoitus
<http://verkkoluotsi.chydenius.fi/salatutsivut/pedagoginen/arvinointi/menetelmat.html>.
11.2.2008

LIITTEET

- Liite 1: Jazztanssikurssin alkukysely
- Liite 2: Itsearviointi 1
- Liite 3: Itsearviointi 2
- Liite 4: Itsearviointi 3
- Liite 5: Itsearviointi 4 (itsearviointiympyrä)
- Liite 6: Itsearviointi 5
- Liite 7: Loppuarviointi

Abien jazz-kurssi
Emilia Pirhonen

1.11.2007

Pohdiskele ja kirjoita:

Minkälaisia odotuksia sinulla on tulevalta jazz-kurssilta?

Mikä on minulle helpointa/vaikeinta jazztanssissa?

Missä asioissa olen hyvä?

Missä asioissa kaipaan vielä kehittymistä?

Mitä haluaisin oppia jakson aikana?

Listaa itsellesi muutamia tavoitteita jazz-kurssille.

Palautus tiistaina 6.11.

Itsearviointi 13.11.2007

Nimi:

Vastaa vapaasti seuraaviin kysymyksiin.

1. Kerro yleisiä tunteita tunnista.
2. Missä asioissa onnistuit tunnilla? Koitko jossain asiassa epäonnistuneesi? (Voit pohtia onnistumistasi myös osa-alueittain: Tekninen osaaminen, heittäytyminen, rytmitaju, liikemuisti, tilassa liikkuminen, toisten huomioiminen.)
3. Mikä oli kivointa tunnilla?
4. Mistä et pitänyt?
5. Miten koit oman osallistumisesi tunnilla? Olitko aktiivinen ja esillä vai vetäytyvä ja omissa oloissa?
6. Oliko opettajan opetustyyli mielestäsi itsellesi sopiva vai olisitko oppinut jollain toisella tavalla helpommin/paremmin?
7. Edistykö tavoitteeseesi pyrkiminen tällä tunnilla, miten?

Itsearviointi 15.11.2007

Nimi:

Vastaa seuraaviin kysymyksiin mahdollisimman tarkasti.

1. Mikä oli tunnin alussa valitsemasi tuntitavoite? Miksi valitsit juuri kyseisen asian?
2. Veikö tuntitavoitteen miettiminen mielestäsi liikaa huomiota, vai pystyitkö keskittymään myös muihin asioihin?
3. Vaikeuttiko tuntitavoitteen miettiminen tekemistäsi vai helpottiko se sitä? Miten?
4. Huomasitko tekemisessäsi yleisesti muutosta nyt, kun kiinnitit selkeästi huomiota tiettyyn asiaan? (verrattuna aikaisempaan, esim. edelliseen tuntiin) Miten tekemisesi oli erilaista kuin aikaisemmin?
5. Mihin asiaan omassa tekemisessäsi olit tällä tunnilla tyytyväinen? Miksi?

Itsearviointi 20.11.2007

Nimi:

Mitä pidät tärkeimpinä asioina jazztanssissa? Miksi?

Kirjoita yksittäisin sanoin, mitkä ovat omat tunnelmasi tunnin jälkeen. Mieti jokaisen osa-alueen kohdalle vähintään kaksi (mahdollisimman kuvaavaa) sanaa. *Mieti asioita nyt nimenomaan tämän tunnin osalta, miten itse suoriuduit, mikä olo jäi, miltä sinusta tuntuu.*

Rytmitaju

Liikemuisti

Tekninen osaaminen

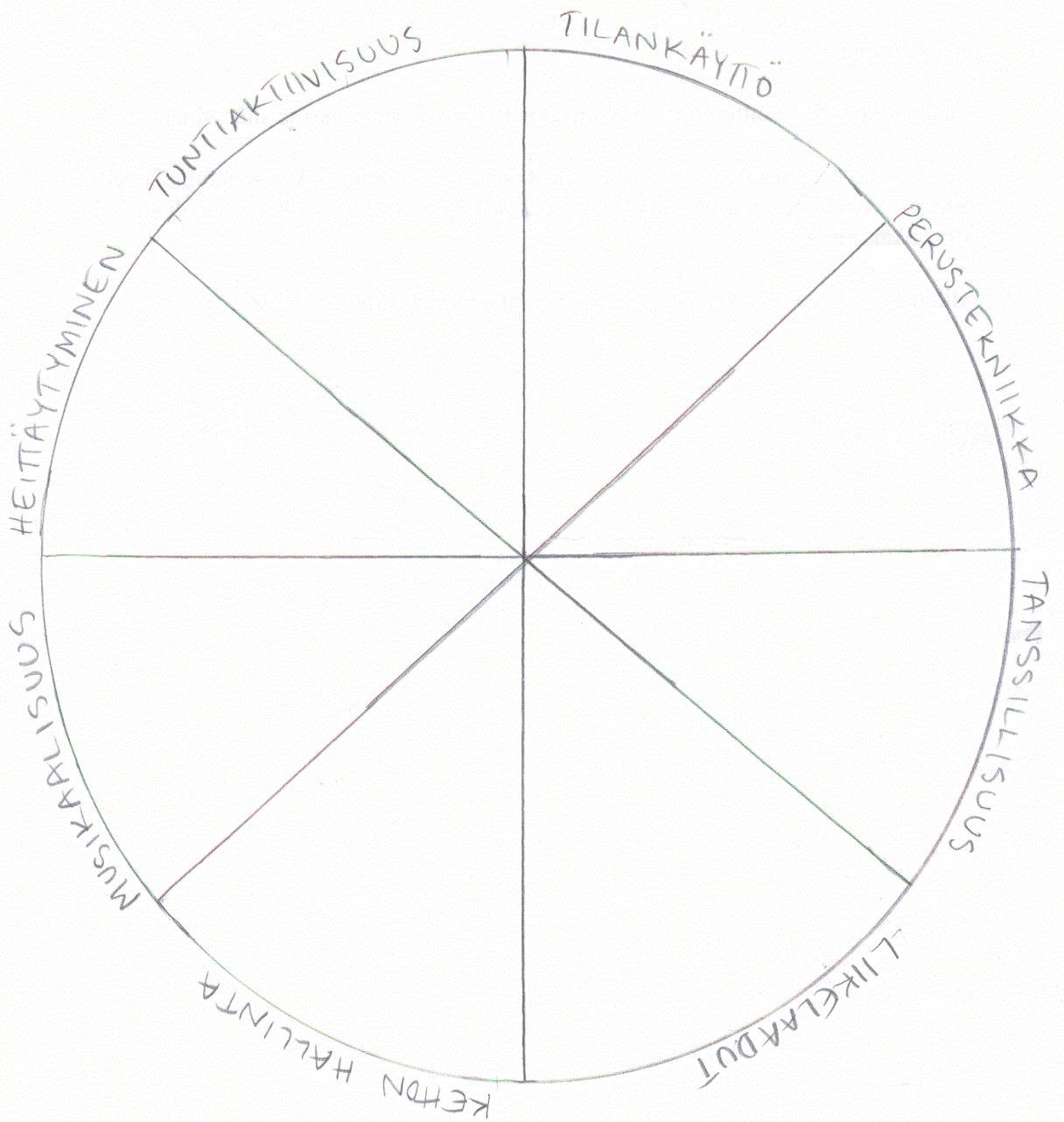
Heittäytyminen

Tilassa liikkuminen

Toisten huomioiminen

Asenne, työmoraali

ITSEARVIOINTIYMPYRÄ

Itsearviointi 29.11.2007

Nimi:

1. Millainen olo sinulla oli tänään tunnille tullessasi? Muuttuiko olo jotenkin tunnin aikana? Millainen olo on nyt tunnin jälkeen?

2. Mitkä asiat olivat erityisesti tällä tunnilla sinun vahvuuksiasi? Mistä nautit tunnilla eniten?

3. Missä asioissa olet mielestäsi edistynyt tähän mennessä? Mitkä asiat ovat auttaneet sinua edistymisessä?

4. Kirjoita otsikoiden alle mietteitä, miten kyseiset asiat sujuivat sinulta tällä tunnilla.

Perustekniikka:

Musikaalisuus:

Liikelaadut:

Heittäytyminen:

Kehon hallinta:

Tanssillisuus:

Tuntiaktiivisuus:

Tilankäyttö:

Itsearviointi + palaute
Jazz-kurssi
4.12.2007

Nimi:

1. Missä asioissa olen kehittynyt kurssin aikana?
2. Mitä uutta olen oppinut? Mitä olisin vielä halunnut oppia?
3. Miltä osin onnistuin saavuttamaan asettamani tavoitteet? (Kirjoita tähän vielä, mitkä olivat kurssin alussa itsellesi asettamasi tavoitteet.)
4. Missä asioissa aion seuraavaksi kehittää itseäni? Mihin asioihin aion jatkossa kiinnittää huomiota?
5. Minkä arvosanan antaisin itselleni kurssista? Perustele.
6. Olisinko tarvinnut enemmän ohjausta itsearviointien tekemisessä? Millaista?
7. Millä tavalla oli helpoin tehdä itsearviointeja (kysymykset / itsearviointiympyrä)? Miksi?
8. Tuntuiko itsearvioinnin tekeminen vaikealta? Miksi?
9. Palautetta opettajalle kurssista.